

Μίσα εκεί της σφοδράς μου τῆς αἰτίας νὰ μελετήσω.
«Στὸ καλὸν, μὲ εἶπε, ἀκαί πάλε πέμασε ἄθλιο ἀπὸ ἐδῶ».
Ποῦ νὰ ἰδῶ καλὸ, ποῦ μόνον δειλὸν μὲν εἶχα τὸν καημὸ !

Μὰ στὸ μισομὸ μου ἐκείνη γλυκὴ μοῦ χαμογελοῦσε,
Μὲ φίλα ἢ καταφρόνια, — νὰ ξηγήσω δὲν μπορῶ.
Ἴσως τὸν ἐξορισμὸ μου μὲ περιέλεο κοιτοῦσε,
Ἴσως καὶ γὰρ νὰ μὲ κἀνὴν πάλε ἐκεῖ νὰ τριγυρνῶ.
«Τριγυρνῶ», — ταιριάζει ὁ λόγος σὲ ἥσκιους ποῦ καθὼς ἐμένα
Τυρανιοῦνται, δίχως κέρδος νὰ κορολοῦσιν κανένα !

13.

Ὡ ! τί ματιὰς τὰ μάτια μου ποῦ εἶχον στὴν ἀνατολή !
Βιάζει ἢ καρδιά μου τὸ ρωλοῦ, κ' ἢ χαρὰν ἢ ξυπνότητας
Κάθε τῆς ζήσης δύναμις ἀπὸ τῆς νύκτος τῆς καλεῖ.
Σ' ὅτι θεωροῦν τὰ μάτια μου νὰ θαρραυνῶ δειλιώνοντας,
Τῆς Φιλομήλας κἀθουμαι νίκουσα τὸ γλυκὸ σκοπὸ,
Μὰ νὰ εἶταν τὰ τραγούδια τῆς σὲν τοῦ καρδάλιοῦ ποθῶ

Τι αὐτὸς μὲ τὸ κελῶδες τὸ φῶς καλημερίζει,
Καὶ διώχνει τὴν πικρὴν σκωταδερῆ νύχτα μακριά.
Κ' εἶται, σὲ φύγη ἢ νύχτα, ἐγὼ ριβολῶ στὴν καλὴ μου,
Κ' ἔχει ἢ καρδιά μου κἀτίς κ' ὅ, μὲ ποδοῦσαν ἢ ματ' αἰ.
Μπάλοσμο ἢ πίκρα γίνεται, μὰ πίκρα φέρνει μου ἄλλη,
Τὶ μοῦ εἶπε ἀντιστενίζοντας. «Σίγησ' ἢ ἀθρὶο πάλε !»

Νᾶμουν σιμὰ τῆς, ἤθελεν ἢ νύχτα γιγνώσκει διαβῆ,
Μὰ τώρα καὶ μὲ τίς στιγμὲς παίρνουνε κίτρος οἱ ὄψεις,
Καὶ γὰρ νὰ βασανίζη με, φαίνεται μῆνας ἢ στιγμὴ.
Μὰ ὡςτὸσο, ὄχι γὰρ μένανε, γὰρ τάνθη ἢς λάμψη ὁ ἥμιος !
Φύγε, νύχτα, καὶ βόηθησε τῆς μέρα νὰ προβάλλη,
Κόντηνε ἀπόψε κ' ἀθρὶο, νύχτα, μακροαίτιος πάλε.

Μετάφρ. Ν. ΠΟΡΙΩΤΗ

ΑΝΟΙΧΤΟ ΓΡΑΜΜΑ

Φίλε Νουμᾶ,

Ἄπο καιρὸ εἶχα στὸ νοῦ μου νὰ σοῦ γράψω κά-
θε φύλλο σου, ποῦ δὶχθῆζα, ἔλεγχ μὲ τὸ νοῦ μου :
«Πρέπει νὰ τοῦ τὰ πῶ, ν' ἀρήσω τὴν τεμπελιὰ
κατὰ μέρος καὶ νὰ πιάσω τὴν πέννα», καὶ πάντα
πότε μὲ τὴν μὴ δουλειὰ, πότε μὲ τὴν ἄλλη, ἔκανα
ἀνβολή. Μὰ τῶρα ἤρθε ἡ ὥρα νὰ κουβεντιάσουμε,
εἴμαστε διόμιση χρόνια φίλοι, καὶ τί φίλοι ! καὶ
δὲν πιστεύω νὰ τὰ χαλάσουμε γιὰ μὴ μὴ μὴ συμ-
βουλή, ποῦ θὰ σοῦ δώτω. Τὶ πρόλογος, γιὰ δὴ λό-
για, πῶς φρίνεται πῶς εἶμαι γυναίκα καὶ φυτικὰ
φλύκρη ! Μὰ σὺ μὲ συμπαθῆς, εἶσαι καλὸς, κ' ἂν
κρῆτῆς μαγκοῦρα στὸ ἓν χέρι ἔχεις καὶ τὸ χαμό-
γελο στὸ στόμα γιὰ τοὺς φίλους καὶ τίς φίλες.

Λοιπὸν ἄκουσέ με, Νουμᾶ μου, πρᾶθυμῶνεις καὶ
δὲν κάνει. Πρὶν διαβάσω κάθε φράσιν τὰ Παραγραφά-

κικ σου λέω, ἀγὶα νὰ ἰδοῦμε σήμερ ποῖον τραβᾶει
ἀπ' τ' αὐτὴν καὶ ποτὲ δὲ γελιέμαι.

Σήμερ εἶναι ἓνας ρεπορτερίσκος Ἀθηναίικης ἐφη-
μερίδας ποῦ ἔλυσε σὲν ἄλλος Μίγας Ἀλέξαντρος τὸ
γλωσσικὸ ζήτημα, αὔριο ἓνας βελθὸς κριτικὸς, ποῦ
ἔχει ὅλα τὰ προσόντα κ' ὅλες τίς χάρες καὶ μονά-
χῃ κρίση δὲν ἔχει, ποῦ σοῦ σκαρώνει στὸ λεπτὸ μὴ
κριτικὴ μελέτη γιὰ τὸ δεῖν καὶ τάδε μετὰ συγ-
γραφέα καὶ σοῦ τὸν κουρελλιάζει ὡς ποῦ νὰ πῆς
τρία, μεθαὔριο ἓνας ποῦ κάθε Τρίτη, Πέμπτη καὶ
Σάββατο γράφει τὴν Δημοτικὴν καὶ τίς λοιπὰς μέρες
τὴν Καθαρῆς, καὶ τὴν ἄλλη κάποιος ποῦ ἀρνεῖ-
ται τὸ ἔθροισμα ἢ τὸ βιβλίον, ποῦ ἔγραψε καὶ ὑπόγραψε,
λέγοντας, σὲν τὰ μικρὰ παιδιὰ ποῦ φοβοῦνται τίς
ζυλιές : «συμπαθῆτέ με καὶ δὲν τὸ κάνω πιά».

Τὶ τὰ θέλεις, ἐγὼ νομίζω, πῶς ὄλ' αὐτὰ δὲν εἶ-
ναι αἰτίες γιὰ θυμὸ, ἀλλὰ γιὰ γέλια. Ἀποφάσι-
σες νὰ βγῆς, Νουμᾶ μου, μὲ τὸ πρόγραμμα, ποῦ
βγήκες, ν' ἀκολουθήσης ἓνα σύστημα, μὴ σειρά,
πατώντας κάθε ἐμπόδιο, ποῦ θὰ βρεθῆ στὸ δρόμο σου,
χτυπῶν κατὰκέφαλα κάθε ἀνόητη πρόληψη καὶ
δοῦναι τὴν μελλᾶμενη Γλωσσικὴ ἀναγέννηση
τοῦ ἔθροισμας. Ἐ λοιπὸν ἔπρεπε νὰ περιμένης,
ὅτι ὁ ἀκούσῃς ἔχει μονάχα συκοφαντίες — αὐτὲς δὲ
εἶναι σὲν τίς μπουρμπουλήθρες, ἀδύνατο νὰ ζήσουν
πολύ — ἀλλὰ καὶ ἀνοησίες — πρᾶμα πολὺ χειρότερο —
κ' ὅτι ἔχεις νὰ πολεμήσης μὲ τὴν ἀγραμματοσύνη
τῶν γραμματισμένων, τὴν μεγαλύτερη πληγὴ τῆς
Ρωμαιοσύνης καὶ τὴν Πανελληνικὴν κριτικὴν, πικροῦ-
κλα, ποῦ γι' αὐτὴν δὲ βρέθηκε ἀκόμα ὁ ἀντιπανου-
κλικὸς ὄρθρος.

Τίποτα δύσκολο νὰ διαβάσης κάποια μέρα σὲ
καμμιὰ μεγαλόσημη ἐφημερίδα, ποῦ ὁ Σολωμὸς δὲν
ἔχει καμμιὰν ἀξία σὲν ποιητῆς, ἐπειδὴ δὲν ἔγρα-
ψε... ἀκροστιχίδες, ποῦ ὁ Δωδεκάλογος τοῦ Γύφτου
δὲν εἶναι τίποτα, οὔτε ποίημα, ἀφοῦ δὲν ἔχει... ὁμο-
καταληξία, ποῦ ἡ μετάφραση τῆς Ἰλιάδας καὶ Ὁ-
δύσειας ἀπὸ τὸν Πάλλη καὶ Πολυλά, ὁ Προμηθεὺς
τοῦ Αἰσχύλου κ' ἡ Κόλαση τοῦ Dante μεταφρασμέ-
να ἀπὸ τὸν Καλοσοῦρο καὶ τὸς ἄλλοι, δὲν μποροῦν
νὰ δώσουν τὴν Ἀθηναίικα σ' αὐτοὺς ποῦ καταπι-
στηκαν μὴ τέτοια δουλειὰ, γιὰ δὲν εἶναι ἔργα
πρωτότυπα, ἀλλὰ μονάχα μετάφραση, ποῦ μπορεῖ
νὰ τὴν κάμη ὁ καθένας... φτάνει νᾶχη λεξικὸ καὶ
ποῦ τὸ μέτρο πάλι δὲν τῆς δίνει ἀξία, γιὰ φτάνει
νὰ μετράη κανεὶς τίς συλλαβὲς, χτυπώντας τὰ δά-
χτυλά του στὸ τραπέζι.

Στὸ εὐτυχισμένο τοῦτο βασιλεῖο ὅλοι ἔχουμε
γνώμη γιὰ ὅλα κ' ὅσο γιὰ τὴν κριτικὴν μᾶς εἶναι
πολύ εὐκόλη. Χωρὶς τὸ πῶς καὶ τὸ γιὰ τί μ' ἓνα λό-
γο μᾶς ἢ σὲ γκρεμοσκακίζουμε ἢ σὲ σηκώνουμε στὸν
οὐρανὸ ! Μήπως δὲν εἶναι στὸ χέρι μᾶς, στὴν ὄρε-
ξή μᾶς ;

Κάποτε ἀπαγγέλλει μπροστὰ στὸ ἐκλεκτότερο
κοινὸ τῶν Κυριῶν τὴν Ὁδὴ τοῦ Torquato Tasso
« Ἡ ψυχὴ ἐρωτευμένη πρὸς τὸν Πλάστη τῆς » μετα-
φρασμένη ἀπὸ τὸ μεγάλο μᾶς Καλοσοῦρο. Ὅταν
τέλειωσα, ἓνας ἐπιστήμονας, ποῦ περνᾶει καὶ γιὰ
γραμματισμένους μοῦ λέει :

— «Σὺ ἀπαγγέλλεις καλὰ, γιὰτί νὰ διαλέξης
αὐτὴ τὴν κουταμάρα ;
— «Κουταμάρα ! !
— «Μὰ ἂν κανεὶς δὲν ἐνοίωσεν τίποτα... ;»

Μὲ ἄλλα λόγια ὅ,τι δὲ νοιώθουμε εἶναι ἀνοησία·
εἶδες τί εὐκόλη καταδικαστικὴ ἀπόφαση, δὲ θαμά-
ζεις τὸν ἀφελῆ συλλογισμό, δὲ σὲ θαμπώνει ἓνα τέ-
τοιο nec plus ultra συμπέρασμα ;

Ἐγὼ δὲν κάνω τίποτις ἀπ' ὅλ' αὐτὰ, μονάχῃ
γελῶ οἱ ἀγραμματοῦ γραμματισμένοι μὲ διασκε-
δάζου.

Ἐνας Καβαλλουριώτης — τὸ Καβαλλοῦρι εἶναι
ἓνα χωριουδάκι τῶν Κορφῶν, ὅπου ἔχει τὸ ἐξοχικὸ
τοῦ σπιτι καὶ περνᾶει τοὺς μῆνας τοῦ καλοκαιριοῦ
ὁ ζωγράφος μᾶς Ἀγγελὸς Γαλλινᾶς; — ἔλεγε μὴ μέ-
ρα στὸ γιατρὸ τὸ Νικοκάβουρα — «Βίβεις, γιατρέ
μου, τί θὰ πῆ νᾶχη κανεὶς τύχη ; ὁ σὺρ Ἀντζελοσ
μὲ μὴ δεκάρα κοκκινάβαρη βγάνει χιλιάδες τάλ-
λαρα».

Γιὰ τὸν Καβαλλουριώτη ὅλη ἡ τέχνη τοῦ Γαλ-
λινᾶ εἶναι τὰ χρώματά του, ἀλλὰ καὶ κείνων ἢ ἀ-
ξία εἶναι μᾶς δεκάρας καὶ τὸ εἶδος τοὺς κοκκι-
νάβαρη !

Ἐ λοιπὸν ἡ κριτικὴ κ' ἡ γνώμη τοῦ περσύτερου
κόσμου γιὰ τὸ γλωσσικὸ ζήτημα μοῦ θυμᾶνε τὸν ἀ-
φελῆ χωριάτη. Καὶ τῶρα ἔκουσε μὴ γνώμη μου,
ποῦ ἂν δὲν εἶναι ἀπὸ κείνες τίς σοφὲς ποῦ μὲ με-
γάλα γράμματα τυπώνουν τὰ περιοδικὰ μᾶς, εἶναι
ὁμως πρᾶχτικὴ.

Κάμε μὴ στήλη — ξύλο ποῦ θέλεις ποῦ λιγύ-
στεψες τὰ φύλλα σου, — ὀνόματέ την, ὅπως σοῦ ἀ-
ρέσει «Κωμικοτραγικὰ» «Ἐξωφρενικὰ» «Χωρὶς ἐν-
νοια» «Ἀγραμματοσύνης ἀποτέλεσμα» «Σοφίαις ἀ-
σοφες» «Ἀνοησίες» «Λόγια γιὰ γέλοιον» «Λόγια γιὰ
κλάμμα» «Ἐλαφρότητες καὶ τὸ μέγα ἔλεος» ἢ ὁ-

μα πιὸ βελθὸ, πιὸ τρυφερὸ παρὰ ποῦ ταίριαζε. Μὴ
μέρα ποῦ μιλοῦσαν, καθισμένοι ὁ Ἀντρέας δίπλα
στὸ κρεβάτι, ἔπιασε τὸ χέρι τῆς Κατινούλας, ὅπως
συνήθιζε, καὶ παρατήρησε πῶς κάμποση ὥρα τὸ βᾶ-
σταξε στὸ δικό του. Τὸ χέρι τῆς, μάλιστα γιὰ χω-
ριατοπούλα, εἶχε κάποια χάρη, κάποια ἐβγένεια,
ποῦ λένε, ἀριστοκρατικὴ φίλα, μακροῦλα, ὀλόλε-
φικὰ τὰ δάχτυλά τῆς, σεντεφένια τὰ νύχια τῆς ῥό-
δινα, στρογγυλοκομμένα. Χάδεθε ὁ Ἀντρέας τὸ δέρ-
μα τὰπαλό. Ἄχ ! νὰ τὰ δάχτυλα, τὰ στρογγυλά
νυχάκια, τὸ δέρμα τῆς Ὀλίας ! Ὡς τότε δὲν τοῦ
πέρασε τέτοια σύγκριση ἀπὸ τὸ νοῦ. Ἄμὰ ποῦ θυ-
μήθηκε τῆς Ὀλίας τὸ χέρι, ἀπόθεσε ἀπάνω στὸ
πάπλωμα πολὺ ἀγάλλια τὸ χεράκι τῆς Κατινούλας.
Τραβήχτηκε στὸ σπουδαστῆρ του ἀντίκρου μὴ στιγ-
μῆ. Πῆρε τὴν φωτογραφία τῆς, ἔσκυψε τὸ κεφάλι κ' ἔ-
ρχισε νὰ συλλογιέται. Τί θᾶλεγε ἡ Ὀλία ; Δὲ θὰ
τοῦ γνέψη ἀραγες, νὰ τοῦ πῆ ; Δὲ θᾶνκατεῖλη κανέ-
να χαμόγελο στὰ χεῖλια τὰ λατρεμένα ; Ἐκεῖ ποῦ
τὴ θεωροῦσε, χαμογέλασε ὁ ἴδιος. Τραγουδοῦσαν στὸ
μνημονικὸ του ἀξέχαστοι παλιοὶ στίχοι. Τὸ ξέρου-
με πῶς ὁ Ἀντρέας ὡς καὶ στὴν ποίησίν του εἶτα-
νε πάντα τοῦ ἑλληνιστῆς, πάντα γραφτοδίφης. Εἶ-
χε διαβάσει τὸ πρῶν τίς Τραχίνιες τοῦ Σοφοκλῆ

του. Παρουσιάστηκε στὰ μάτια του ἡ σεμνὴ ἐκείνη,
ἀνῆξερη, ἀγαθὴ γυναίκα τῆς δεινῆς τραγωδίας, ἡ
γλυκεῖα ἢ Διηάνειρα, γιὰτί τέτοια, καλὴ καὶ σπλα-
χνικὰ, τὴν ζουγράφησε ὁ ποιητῆς του. Φαντάστηκε
πῶς ἀπὸ τὸ στόμα τῆς Ὀλίας βγαίνανε τὰ ὁμορφα
λόγια ποῦ μοιάζουσαν σὲν ἀναστενχημοῖ.

οὐ γὰρ γυναίκαί τοὺς λόγους ἐρεῖς κακῆ...
ἐγὼ δὲ θυμοῦσθαι μὲν οὐκ ἐπίσταμαι...

Καὶ γιὰ ποῖα αἰτία ἡ Ὀλία νὰ θυμῶση ; Μή-
πως δὲν τᾶφανε ὅλα ἢ ἀγάπη τῆς Ὀλίας ; Μήπως
δὲν προστάτεθε ἡ Ὀλία τὴν Κατινούλα ; Μήπως καὶ
τὸ χᾶδι τοῦ Ἀντρέα δὲ στάλαξε ἀπὸ τῆς Ὀλίας
τὴν ψυχὴ ; Μήπως δὲν τίς δούλεθε πιστὰ καὶ τίς
δύο ; Ἠσύχασε ὁ Ἀντρέας. Κ' εἶχε δίκιο ποῦ εἶται
καταλάβαινε τὴν Ὀλία, ἔτσι ἀδέρφανε θάνατο καὶ
ζωή. Ἀπὸ τὴν Ὀλία τί ἄλλο μποροῦσε νὰ προσμέ-
νη παρὰ καλοσύνη ; Ὁ χιτώνας τοῦ Νέσσου ἐμελλε
νὰ τοῦ κολλήσῃ στὸ πετοῖ ἀπ' ἄλλου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΖ'

Ὡ πῦρ σὺ καὶ πᾶν δέμα.

Ἐνα βράδι, ἀφοῦ ἀνέβηκε μὲ τὴν Κατινούλα

στὴν κάμερὴ τῆς καὶ προτοῦ κατεβάσῃ τὸ στῆθος τοῦ
παρθυριοῦ, ἡ ὥρα ἐννιά ἐννιάμισυ, ἀκκομπήσε ὁ
Ἀντρέας μὲ τὴν Κατινούλα στὸ παράθυρο, νᾶνασά-
νουνε ἀκόμη μὴ στιγμὴ τὸν καθάριο τὸν αἶρα. Ὁ
ἀέρας τόντις καθάριος καὶ μαλακὸς, καλοκαιριᾶτι-
κος, γιὰτί, ἂν καὶ ἄρχιζε τότες ὁ χυνόπυρος, ὅλα,
ὡς κ' οἱ ἐποχὲς τοῦ χρόνου, στὴν Μπρετάννια, φαί-
νουνται σὲν ἀργοπορημένα, θέλουσε γιὰ νὰ ὀρμά-
σουνε περισσότερο κερὸ παρὰ σὲ ἄλλους τόπους, κά-
ποτε καὶ περισσότερο βροστοῦνε. Λοιπὸν ἔτσι καὶ τὸ
καλοκαίρι, τέλια τοῦ Σταβροῦ καὶ στὰ ἔμπα τοῦ
Δημητρίτη. Μὰ τὴν βραδεῖα ἐκείνη, ὅσο κ' ἂν εἶ-
τανε γλυκεῖα ἢ ἀτμοσφαῖρα, ὅσο ἢ νύχτα κατασκο-
τεινῆ. Ἀστέρη δὲν ζάνοιγες στὸν οὐρανὸ. Τὰ δέντρα
τοῦ περιβολιοῦ, σὰ μεγαλόστκιες, σὰ μακρόκορμοι γι-
γάντοι, μὲ τίς ψιλὲς τοὺς τίς κορφές, ποῦ μόλις τίς
ξεδιάκρινες, λὲς καὶ βουτούσανε στὸ χάος, γιὰ νὰ
σὲ φροβερῖσουνε ἀπὸ κεῖ μέσα. Ἡ θάλασσα βουβὴ
καὶ μάθρη, δὲ γυάλιζε ἀνάμεσα στὶς φυλλωσίαις τοὺς.
Εἶναι ὡς ὅπου ἡ δημιουργία μοιάζει κακιὰ. Τέ-
τοια ἔμοιαζε καὶ τότες. Ἄξαφνα, σὲν ἀπόδειξη τῆς
κακίας, κακίας ἀόρατης βυθισμένης, ὡς ποῦ νὰ ξε-
σπάσῃ, στὰ σωθικὰ τοῦ ἀθρώπου καὶ στὰ βράθρα
τῆς γῆς, ἀκουστήκανε κάτι φωνὲς ἄγριες, τρελλίαι,

πως αλλιώς θέλεις, και εκεί μέσα τύπωνε κάθε τί, που θα σου θυμίξη την κρίση του χωριότη μου κ' έτσι εκείνος, που μιὰ μέρα θα γράψη την ιστορία της γλώσσας μας και της Έλληνικής φιλολογίας, διαβάζοντας αυτή τή στήλη θα ιδή που ο σημερινός άγωνας, που οι εκλεχτοί του Έθνους μας καταπιαστήκανε, εΐτανε οχι μονάχα μεγάλος, μα με χωρίς καμμιά υπερβολή μπορώ να το πώ, υπεράνθρωπος, γιατί είχε να παλαίση με την ελαφρότη, με την χωρίς συνείδηση πολεμική του αντιπάλου, με τή ψευτιά, με την άνοσησία, με την έλλειψη μεγάλων και σιδερένιων χαραχτήρων και με την κλασσική άγραμματοσύνη—την πιό επίφοβη ντόπια θέρη—των κριτικών της πεντάρας.

Και τώρα, φίλε Νουμά, σε χαιρέτησα.

Καβαδάτες 26/5/07.

ΕΙΡΗΝΗ Α. ΔΕΝΤΡΙΝΟΥ

ΕΝΑΣ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΕΑΣ

Στά Τρίκαλα ή πλημμύρα μ' άθρώπινες σάρκες ξεφάντωνε.

Όσοι δε θάφτηκαν ζωντανοί στον σπιτιών τους τὰ έρείπια, τριγυρίζαν στους δρόμους καταστραμμένοι, χαροκαμένοι και σ' άθροτα σκόνταφταν κορμιά. Από κει μὰς τηλεγραφοῦσαν πως πεντακόσες χάθηκαν ψυχές.

Τηλεγραφοῦσε όμως και ο γυμνασιάρχης και ζητούσε οδηγίες πως και πού θα στεγαστεί ή σοφία του και οι μαθητάδες του, ή καρμανιόλα του δηλαδή και τὰ θυμάτά της, γιατί χωρίς άλλο πρέπει να ξαναρχίσουν τὰ μαθήματα, σέξετάσεις γάρ έπικεινται.

Ω, αδιόρθωτε σχολαστικέ, δέκα εκατομμύρια κατάπτε ο ποταμός, πεντακόσες ζωές αφανίστηκαν, και συ ζητάς να αποστραβώσης κι άλλες.

Ω, ποταμέ άνοσησία, που ή πλημμύρα σου έχει κάνει καταστροφές πολύ μεγαλύτερες από τή σημερινή.

Ω, πτώμα ζωντανό, που δε συ κάνουν καμιά αίστηση, τόσα γύρω σου πτώματα. Ω, πτώμα, που βρώμισες και μόλυνες τόν άέρα όλόγυρα, άκόμα δε σε θάψανε;

Ω, νεκροθάφτη της νιότης, ω στραβέ που πολεμάς να ξεστραβώσεις.

Άπορώ πως ο ποταμός σε σεβάστηκε και δε σε

παράσυρε και σένα, τιποτένιο σκουπίδι· μα ξέχασα· μόνο αυός ο Θεός φιλεί αποθήσκουσι νέοι. Το είπα καλά, δάσκαλέ μου;

*

Μα αρκετά, σώθηκαν φαίνεται πια τὰ ψέματα. Έρχεται το ρέμα, και το ρέμα τ' ερημητικό του ποταμιού, που θα παρασύρει σένα και όλο σου το σινάφι και θα κάνη έρείπια όλες σας τις σαπισμένες βρωμοικοδομές.

Ω, δασκαλοι άχρηστοί, θα πεθάνετε απ' άσφυξία στην ίδια σας τή βρωμαποθήκη τή γιομισμένη από τὰ ίδια σας τὰ περιττώματα. Γραμματικούς κανόνες θα σας ψάλλουν στη νεκρώσιμη ακολουθία. Και στην επίτύμβια πλάκα θα σας γράψουν τὰ εις μνήματα και τις μετοχές τους.

*

Σ' ένα δράμα του Heiberg, «Το Μπαλκόνι», γυρίζει ο άντρας, βρίσκει τή γυναίκα του με τον έρωμένο της και τούς λέει· «ω μη νομίζετε πως ήρθα επίτηδες για να σας πιάσω το τραίνο. Ξετροχιάστηκε και αναγκάστηκα να γυρίσω». **«Αιό. Δε σκοτώθηκε κανείς».**

Δεν ήκουσα ποτέ μεγαλύτερο λόγο! Είναι λόγος του σκοτώνει.

Ένας θάνατος μπορούσε να κάνει στον τύπο αυτό μεγαλύτερη έντύπωση, παρά ή άπάτη της γυναίκας του, το χάσιμο της εύτυχίας του. Γι' αυτό παρακάτου λέει· «Ω, αυτό δεν είναι τίποτα, έγνωμια καταστροφές πολύ μεγαλύτερες».

*

Η σύγκριση φαίνεται περιττή και κάθε άλλο σχόλιο, και το άρθρο μου έπρεπε να τελειώσει πριν μου έρθει στη μνήμη ο Heiberg και το δράμα του. Φανταστείτε όμως το δάσκαλο, όταν θα χάσει την αγαπημένη του τή γραμματική!

Και ή συντέλεια του κόσμου να γίνει άκόμα, αυτές θα γυρίζει μέσα στο χάος σαν καταστροφής πνεύμα, και μέσα στα πτώματα και τὰ έρείπια θα ψάχνει τή Γραμματική του να βρεί.

Σ. ΧΑΡΛΗΣ

Υ. Γ. Ένας άλλος δάσκαλος έριξε μιὰ μπόμπα στη Βουλή. Φαίνεται πως υπάρχουν και τίμειο δασκαλοι.

Ο ΙΔΙΟΣ

Ξελαργυγωμένες, από το χωριουδάκι το μικρό που βρισκότανε, από τ'άλλο μέρος της στρατας, στα πόδια του Χαμονοκορφιού Πρώτα, μιὰ φωνή γυναικήσια· ύστερης, άντρήσια φωνή. Κατόπι, άπανωτές άπανωτές κ' οι δύο τους. Η γυναικήσια φωνή, σά σουβλιά· χαμηλή και βροντερή· συναύμα ή άντρήσια.

— «Έγω θα το πώ, θα σε καταγγείλω πως έσύ το σκότωσες το παιδί!»

- «Και γώ, πως έσύ τόπνιξες, σκύλα!»
- «Φονιά! Φονιά πατέρα!»
- «Φόνισσα μάνα!»

Ο Άντρεάς δεν κατάλαβε άμέσως τί λέγανε, γιατί μιλούσανε στην μπρετονική ντοπιολαλιά τους. Ρώτησε και του τὰ ξήγησε ή Κατινούλα. Έφριξε ο Άντρεάς. Αλήθεια τάχα όσα ξεστομίζανε στο θυμό τους; Και του άποκρίθηκε ή Κατινούλα.

— «Ναι, κάποτες τυχαίνουνε άφτά στα χωριά μας. Η φτώχεια τὰ φταίει. Κάνουνε παιδιά με τήν ντουζίνα κ' έπειτα δεν έχουνε ψωμί να τους δώσουνε, δεν έχουνε κ' ίδιοι τους να φάνε. Τὰ σκοτώνουνε, δηλαδή τάφινουνε και πεθαίνουνε. Τὰ βγαζουνε στο κρύο, με το μπουζι έξω ή μάνα δεν τὰ βυζάνει· σά γίνουνε δυό τριώ χρονώ και δούνε οι γονιοί πως άδύνατο να τὰ θρέψουνε, τὰ ψοφούνε στην πεί-

να· σαν είναι μωρά, μωρά, τους στραγγουλιζουνε κιόλας λαφριά λαφριά το λάιμό, να μη φαίνεται. Μαλλώνει τάντρογγο, επειδή ο άντρας μέθησε κ' ή γυναίκα πρέπει όλα να τὰ ποφίρη. Ο άντρας της θα της συβούλεψε να το ξεφορτωθή και το ξεφορτώθηκε με τὰ χέρια της. Από κει ο καθγάς».

Η Κατινούλα του τὰ ξεδιάλιζε μ' ένα ύφος που δε γραφεται, ήσυχα ήσυχα, σά να κουβέντιαζε για τίποτις αδιάφορο, για τίποτις από τὰ συνηθισμένα, τὰ γνωστά, που προσοχή δεν αξίζουνε, γιατί κάθε μέρα τὰ βλέπεις. Μήτε φόβο της προξενούσανε μήτε καμιάν άνατριχίλα. Τὰ ήξερε. Και τότες κατάλαβε ο Άντρεάς τή δυστυχία του κόσμου. Η Κατινούλα που εΐτανε τόσο καλή, που δεν μπορούσε νάντικρύση με τὰ μάτια της ζωο πονεμένο, ή κνημένη, από μικρή άκόμη, ρτάνει που κοιτάζε τί γινότινε γύρω της, και παντού άντάμωνε τὰ ίδια, θλίψη κκομοιριά και κρίμα. Όστε μήτε άπορούσε πια τάγαθό το κορίτσι. Ένοιωσε όμως ο Άντρεάς πόσα, κοντά κοντά μας, στην άθρωπότητα και στη δημιουργία, ή νύχτα μὰς άποσκεπάζει, πόσα που τήν ανάσα μας δε θα παίρναμε, ώσου να δούμε να τὰ λούση το φώς το άγνό.

Η Κατινούλα, έκείνη τή βραδεία και τήν ά-

Ο ΝΟΥΜΑΣ,

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΥΡΙΑΚΗ

ΣΥΝΤΡΟΜΗ

Για την Ελλάδα Δρ. 10.—Για το Έξωτερικό Φρ. χρ. 10.

20 λεπτά το φύλλο λεπτά 20

ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ: Στα κισόκια της Πλατείας Συντάγματος, Όμόνοιας, Υπουργείου Οικονομικών, Σταθμού Τροχιδόδρου, (Οφθαλμιατρείο), Βουλής, Σταθμού ύπόγειου Σιδηρόδρομου (Όμόνοια), στο κληνοπωλείο Μανωλακάκη (Πλατεία Στουρνάρα), Έξαρχεια, στα βιβλιοπωλεία «Εστίας» Γ. Κολάρου και Σακέτου (όδος Σταδίου, άντικρύ στή Βουλή). Στο Βόλο βιβλιοπωλείο Χριστόπουλου.

Η συνδρομή πλερώνεται μπροστά κ' είναι ένός χρόνου πάντα.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ

Η άποχώρηση του Θεοτόκη από τήν πολιτική — «Αλλαγή» — Ψωμί και κόμμα — Τρέλλα και... «Αγρόπολη» — Δεν άποχωρεί!...

ΑΠΟΧΩΡΕΙ λοιπόν όριστικά από τήν πολιτική ο Θεοτόκης. Μια τέια άπόφαση τιμάει τον άνθρωπο, και μακάρι να τον ακολουθήσαν κι όσοι άλλοι πιάδουν πως ήθετε πια ή όρα τους που δεν μπορούτε είναι χρήσιμοι. Το Κράτος σήμερα έχει ανάγκη σε όλους τους κλάδους από άθρότους ζωντανούς, με άνθίσματα και με νάτα μέσα στις ψυχές τους. Και παραπάνω απ' όλους, πρέπει τέτοιους νάναι και κείνος που διευτίνει τήν έξουσία, γιατί ή δύναμη της θέλησής του και τί πάντα της σκέψής του, θα κινήσουν, και ή τή όφρα που θα δώσει, κι όλο τον οργανισμό της Πολιτείας.

Ο Θεοτόκης μὰς άπύδειξε τόσες φορές τώρα, πως δεν εΐτανε ο τέιος. Έλιόδες άπάνου τον πολλές στηριχτήκανε, μα οι έλιόδες πέταξαν πιά. Εξότρημα είναι που και ο ίδιος το κατάλαβε, και φέγγει μακριά από τούς κοινοβουλευτικούς άγώνες, που χατίκωσαν το Έθνος, βλάσκοντας πρόφασις της ρεματισμούς του. Όπου κι αν κοιναίξουν οι καταραμένοι αυτοί ρεματισμοί, για στα πόδια, για στην ψυχή, για και στο μυαλό, πάντα φέρουν μεγάλο κακό στους άθρότους και στα Έθνη που τους έχουνε. Κι αν οι άθρότοι δε θεωραπέδουνα απ' αυτούς· γιατί δεν μπορούτε να ξαναίνουνα, στα Έθνη όμως άλλάζει το πράμα, φτάνει μονάχα να βρεθύνει άληθινά νέοι άντρες, για να κεντώσουνε τον οργανισμό τους με νέο αίμα.

Και θα θέλαμε ο κ. Θεοτόκης, στην τέια περιόδο, να δειχνότανε ελικρινής, και να βροντοφώναζε θαρρετά κεί-

βριανή και τις ακόλουθες μέρες, είχε μέσα της κάποιον άλλο κακμό που δεν τον έδειχνε, μήπως και δυαρεσσήση τον Άντρεά, μήπως και συχιστή. Δεν ήθελε ή Κατινούλα να φύγη από το Χαμονοκορφι, τουλάχιστο να φύγη πιό νωρίς απ' ότι άποφασίσανε. Κι αλήθεια ο Άντρεάς το έπτε κι άπαρχής, όταν ήρθανε, πως θα γυρίσουνε στο Παρίσι, τις είκοσι έξη του Σταβρού, τήν τρίτη. Έρκολε δεν άλλαζε σκέδιο. Αζαφνα όμως αναγκάστηκε ο άθρωπος. Ο γιός του ξανάρχιζε κάτω τάνόητα φερσίματά του. Έπρεπε με κάθε τρόπο να μην τον αφήσουνε μόνο στο σπίτι, να σηκωθούν όλοι και να πάνε. Λοιπόν έμειλε τώρα να ξεκινήσουνε τρίτη δεκαεηνιά. Η διαφορά σκεδόν ασήμαντη, θα μου πής. Έτσι έλεγε κ' ή Κατινούλα. Μαθημένη από γεννησιμιό της να ποφίρη, να κάνη κουράγιο, να μην παραπονιέται ποτέ της, νάχη ποιμονή κ' έγκαρτέρηση, σώπαινε και νόμιζε πως όπως τρίζει ο άφεντικός, θάνα κι το πιό σωστό. Μα κ'απο προαίστημα λυπητερό έτρεμε στην καρδιά της, θάλο κι άνήμπορο κι άκάλητο, πως θάσθηνε κι άφτά με το καλοκαίρι, πως ίσως, αν έμνησκε άκόμη λιγάκι, αν έμνησκε στην πατρίδα, μπρός στη θάλασσα, στάγαπημένο το ξοχικό που κι άλλότες τήν έσωσε, θάναλάβαινε άποφασιστικά. Δεν πρόσεχε

νο πού τόν κάνει νά μακρύνει ἀνδρασημένον ἀπὸ τὴν ἔξου-
σία. Θὰ θέλωμε ν' ἀφίσει κατὰ μέρος κάθε ἐπιφύλαξη,
καὶ νὰ πει, πῶς σὸν κατήφορο ποὶ πάμε, κανείς δὲ θὰ μὴς
σώσει, παρὰ μὴ γενική ἠθική πολιτικὴ ἀναμύρβω-
ση. Κι ἄς ἐρθοῦνε οἱ δυνατοὶ κ' οἱ ζωντανοὶ νὰ καταπι-
στοῦνε τὸ μεγάλο τὸ ἔργο. Ἄν τίλεγε αὐτὰ, θάφινε τουλάχισ-
στο μιὰ μνήμη ἀθρώπου ἀληθινού. Ἐνῶ τώρα;

*

«ΑΔΛΑΓΗ», εἶναι τὸ σύθημα τοῦ ἀντίπαλου τοῦ Μερ-
κούρη, γιὰ τίς ἐργάμενες δημοτικὲς ἐκλογές, καὶ μᾶς φαί-
νεται πῶς ἡ λέξη αὐτὴ τίποτα δὲν μπορεῖ νὰ σημαίνει.
Ὁ Μερκούρης ἔσα χρόνια πρὶν διετύνη τὸ Δῆμο, εἶναι
ἐλλείπει πῶς στάθηκε εἰς τὴν προτιμώμενη θέση. Δούλεψε ὅσο
μπόρεσε, κ' ἔκαμε ὅτι μποροῦσε νὰ κίμει ἕνας καλοσυνεί-
τος καὶ τίμιος ἀρχοντας τοῦ Δήμου τῆς Ἀθήνας. Γι' αὐτὸ
λέμε πῶς τὸ «Ἀδλαγή», εἶναι λέξη δίχως νόημα, ἐξὸν ὃ
θέλει νὰ σημαίνει ἀλλαγὴ στὸ χειρότερο. Τότες πάμε πάσο!

*

ΣΤΑ ΤΡΙΚΚΑΛΑ κιντύνεψανε οἱ ἄθροιοι, ὕστερα ἀπὸ
τὴν καταστροφὴ τῆς πλημμύρας, νὰ πεθάνουνε καὶ ἀπὸ τὴν
πεινᾶ. Ἀπὸ τῆ γειτονικῆ ἄνω χώρα, τὴν Κερδίτσα,
σταλθῆκανε κάμποσες χιλιάδες καρβέλια, γιὰ νὰ μοιρα-
στοῦνε στοὺς φτωχοὺς καὶ τοὺς καταστραμμένους. Ὁ Δῆ-
μαρχος πού ἀνίλαβε αὐτὴ τὴ δουλειά, τί ἔκαμε; Μοίρα-
σε μὲ ἀπολαγερὰ τὰ καρβέλια τοῦ ψωμοῦ στοὺς φίλους τοῦ
ψηφοφόρου, καὶ στὸ ἀντίθετο κόμμα δὲν ἔδωσε οὔτε ψίχα-
λο. Τί ἄγριος πού γένεται ὁ Ρωμαῖος γιὰ τὴν ἀτιμὴν τὴν
κάλπη! Τίποτα δὲν τότε συγκινεῖ, καὶ σὺν τίγρης εἶναι
ἔτοιμος νὰ φάει κοσμάκι γιὰ τὸ κόμμα!

*

«Ο ΨΥΧΑΡΙΣΜΟΣ γεννᾷ τρέλλα». Ἔτσι μᾶς εἶπε
προχτές ἡ «Ἀκρόπολις», καὶ τὰ λόγια τῆς αὐτῆς δὲν εἶ-
νοι καθόλου καινούρια. Τὰ εἶπανε καὶ ἄλλοι ἄλλες φορές.
Τὰ εἶπε ὁ Μιστριώτης, ὁ Σαμψάκης, καὶ ἄλλοι οἱ ἄλλοι τρα-
νοὶ σοφοί. Τώρα τὰ λέει καὶ ὁ Γαβρηλίδης... Τέσο τὸ χει-
ρότερο γιὰ τὴν «Ἀκρόπολις»!

Μᾶς λέει ἕμως καὶ τὸ ἄλλο. Πῶς ἡ καθαρεύουσα γεν-
νᾷ ἠλιθιότητα, καὶ αὐτὸ βέβαια εἶναι ἀλήθεια ἀκαταμάχη-
τη. Κ' ἐπειδὴ ἡ «Ἀκρόπολις» γράφει τὴν καθαρεύουσα, ἄρα
γεννᾷ καὶ τὴν ἠλιθιότητα πῶς ὁ Ψυχαρισμὸς εἶναι τρέλλα.
Ἡ λογικὴ μας, σύμφωνη μὲ τὴ λογικὴ τῆς. Πῶς ;...

*

ΦΑΙΝΕΤΑΙ πῶς ὁ Θεοτόκης δὲν ἀποχωρεῖ, ἐποχωρεῖ,
ἀναχωρεῖ κτλ. ἀπὸ τὴν Πολιτικὴν. Τουλάχιστο ἔτσι γράφτη-
κε στίς σημειώσεις τῆς Τρίτης. Τότε γιὰτί ρήχτηκε ἡ ρου-
κέτα τῆς ἀποχώρησης; Ἴσως ὁ Θεοτόκης θέλησε νὰ δια-
θάσει ζωντανὸς τὴ νεκρολογία του, ἀλλὰ Γεννίδιο, καὶ
τὴ διάβασε. Νὰ μᾶς πει τώρα, τὸν παρακαλοῦμε, ἂν ἔ-
μεινε κ' εὐχαριστημένος ἀπ' οὐτί.

ΠΙΣΤΡΟΦΙΑ

Περίχαρος ἐμίσησα καὶ πάει σὲ ξένες χώρες
νὰ φέρω σου διτὴ νεύεται πεντάμορφος ψυχὴ.
Μὲ δειραν οἱ ἀνεμικὲς, μὲ ρήμαξαν οἱ μπόρες
καὶ σὲ λιποθύρια πλόνταξα γιὰ τοῦ Ἀπυλοῦ βροχῆ.

Τὸ γυρισμὸ μου τάζοντας σὸ ποθητὸν ἀντάμα
καὶ τοιμασίες τοῦ γάμου μας λογάζοντας νὰ βρῶ,
τὸ κἀθευ πού σὸ φερνε τραγούδαγα μὲ κλάμα
— καὶ σὸ φερνε βενέτικες τραμάτιες θησαυρῶ.

Κ' ἦρθα στὴ χώρα ὅπου ἀπὸ σὲ μορφώτηρ δὲ μνησκει,
καὶ ὄλοι οἱ ἐδικοί σου τρέσανε νὰ πάρουν ἀπὸ μὲ,
λές κ' εἴμουνε πρᾶματεγής, τὸ πιδ καλὸ κανόνι
καὶ! τί μᾶς ἔφερες, μοῦ λέν, πρᾶματεγὴ καλέ.

ΚΩΣΤΑΣ ΓΑΖΙΑΣ

ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

(Ἀπὸ τὸ βιβλίον τοῦ Ἐλισαίου Γιαννίδη
«Γλῶσσα καὶ ζωὴ» πού τυπώ-
νεται σὲ λίγο.) *

Τὸ παιδί ξέρει ἀπὸ τὸ σπῆτι του ὅτι ἀπόμαθα
σημαίνει ἔμαθα τελείως καὶ ξέμαθα σημαίνει ἔγρασα
τὴ μάθησιν. Τὸ σχολεῖο προσπαθεῖ νὰ ξεριζώσῃ αὐτὲς
τίς σημασίες καὶ νὰ τίς βάλῃ ἀνάποδα: ἐξέμαθον
μὲ τὴν πρώτην ἔννοια καὶ ἀπέμαθον μὲ τὴν δευτέραν.
Καὶ ἐνῶ δὲν μπορεῖ νὰ τίς ξεριζώσῃ, καὶ δὲν μπο-
ρεῖ γιὰτί σπληρίζονται σὲ ἄλοκληρη σειρά ὅμοιες ἔν-
νοιες, ἐξέγρασα, ἐξέβαψε, ἐξεκουμπώνω, ἐξεκονίζω, ἐξε-
κουράζομαι, ἐξεκαρφώνω... ἀποφάγαμε, ἀποβγάζω,
ἀποκονιάθηκα, ἀποστραβώθηκα, ἀποιρελλάθηκα, εἴ-
τανε καὶ ἀπόγινε... κατορθώνει ἕμως νὰ τίς κλονίσῃ
καὶ νὰ γεννήσῃ τὴν ἀμφιβολία καὶ τὴν παραζάλη
στὸ μυαλὸ τοῦ ἀθρώπου, ὁ ἠπίσιος, ὅταν θὰ μετα-
χειριστῆ αὐτὲς τίς λέξεις, πρέπει νὰ σταθῇ μὴ στιγ-
μῇ νὰ συλλογιστῆ μὲ ποιά ἔννοια ταιριάζει νὰ τίς
πῆ σ' ἐκείνη τὴν περίστασιν. Καὶ ἂν, ξεχνώντας ὅτι
βρίσκεται στὴ Βουλῆ, παρασυρθῆ ἀπ' τὸ ἀληθινὸ
τοῦ γλωσσικοῦ αἰσθημα καὶ πῆ πῶς ὁ Τυκοῦτης ἐ-
ξεβαρβάρωσε τὴν Ἑλλάδα, θὰ προκαλέσῃ τὰ γέλια,
ὅπως τὸ ἔπαθε κάποτε σεβαστὸς πολιτευτής.

Τὸ παιδί ξέρει τίς λέξεις καιρὸς καὶ χρόνος μὲ
τῆς ἔννοια πού ἔχουν στὴ μετρικὴ τοῦ γλῶσσα (ἔχω
πολὸν καιρὸ νὰ βρῶ σὸ μάθημα ὅχι ἔχω πολὸν χρό-
νον). Τὸ σχολεῖο ἀγωνίζεται νὰ βάλῃ τὸ χρόνος στὴ

*) Ἡ ἀρχὴ τοῦ σὸ περασμένο φύλλον.

θέση τοῦ καιρὸς, καὶ τὸ ἔτος στὴ θέση τοῦ χρόνος.
Καὶ, ἂν τὸ κατόρθωνε σωστὰ, πάλι καλά. Ἄλλὰ,
ὅπως κάθε ἀντιφυσικὴ δουλιὰ, καὶ αὐτὴ μισθὴ εἶναι.
Γιὰτί, ἐνῶ μάθαμε νὰ λέμε ἀπόλεια χρόνου, ἐξα-
κολουθοῦμε ἕμως νὰ λέμε δὲ χάνει καιρὸ, τὸν ἀρ-
πάζει, ὅχι δὲν χάνει χρόνον, οὔτε δὲν ἀπόλλυται
χρόνον.

Πόσες ἀπορίες δὲ γεννιοῦνται μέσα στὴν ψυχὴ
τοῦ μικροῦ μαθητῆ ἀπ' αὐτὴ τὴν κατάστασιν, χω-
ρὶς νὰχουν βέβαια ὀρισμένη καὶ συνειδητὴ μορφή;
ἄμορφες καὶ ἀσχηματιστές, ἔτσι, σὰ νεφελώματα,
κυκλοφοροῦν μέσα στὸ χάος τοῦ μυαλοῦ του. Διευ-
θυνετε ἕνα ἠλεκτρικὸ προβολέα μέσα σ' ἐκεῖνο τὸ
σκότος, καὶ ἰδοὺ τί θὰ διαβάσετε στὸ βάθος.

«Γιὰτί ἔραγε ὅσα λέμε εἶναι ντροπὴ νὰ τὰ γρά-
φουμε, καὶ γιὰτί τότε ἐκεῖνα πού γράφουμε δὲν τὰ
λέμε; Γιὰτί τὸ γλωσσικὸ κανὸνα πού μᾶς ἐπιβάλλει
ὁ ἐπίσημος δάσκαλος δὲν τὸν ἐφαρμόζει; ὁ ἰδιώτης
δάσκαλος, καὶ γιὰτί ἐπιτρέπει καὶ σ' ἕμᾶς νὰ τὸν
καταργοῦμε στὸν ἰδιωτικὸ μας βίον; Ἴσως τὸ ἴδιο
νὰ συμβαίη καὶ μὲ ὅλα τὰ πράγματα πού μαθη-
νοῦμε στὸ σχολεῖο. Ὅλα αὐτὰ θὰ εἶναι κατὰ βάθος
ψέματα, πού πρέπει νὰ τὰ θυλόμαστε μόνο μτρο-
στὰ στὸ δάσκαλο. Καὶ ὅπως ἐπιτρέπεται στὸ σπῆτι
νὰ λέμε ἡ μητέρα, σώνει μόνο στὸ μάθημα νὰ μὴν
τὸ λέμε, ἔτσι λοιπὸν θὰ μποροῦμε στὸ σπῆτι καὶ ν'
αὐθαδικώσουμε στὴ μητέρα μας, φτάνει στὸ μάθημα
νὰ δηλογοῦμε ὅτι ἀφείλομεν νὰ σεβώμεθα τοὺς γο-
νεῖς μας».

«Τὸ σχολεῖο ἀποτελεῖ ἄραγε μέρος τοῦ ἔξω κό-
σμου, καὶ σὲ τί σχέσιν βρίσκεται μ' αὐτόν; Δὲ θὰ
εἶναι βέβαια προετοιμασία γιὰ τὸν κόσμον, θὰ εἶναι
μᾶλλον ἕνας τύπος πού πρέπει νὰ πληρωθῆ, καὶ τὸν
κόσμον θὰ τὸν γνωρίσουμε ὅταν θὰ πάμε στὸν κόσμον.
Ἄλλοιως, γιὰτί τὸ σχολεῖο τόσο λίγο νὰ ἐνδιαφέρε-
ται γιὰ τὸν κόσμον; Ὁ κόσμος, ἐξὸν ἀπ' τὰ ὠραία
καὶ εὐγενικὰ πράγματα πού βλέπουμε στὰ βιβλία,
ἔχει ἕνα σωρὸ ἄλλα πράγματα πρόστυχα. Ὁ κόσμος
κουρνίζει τὸ ρολόγι του, ξεκουρᾷ τὸ ρούχο του, καὶ
τὸ ξεκονίζει, ἄμα πιποληθῆ ἀπὸ λάσπες τὸ βουρ-
τοῖζει, ἄμα τουλακαυθῆ τὸ καπέλλο του, τὸ δίνει γιὰ
οιδέρωμα, ὁ κόσμος ξεκαρφώνει ἕνα σανίδι, ὁ κό-
σμος ψήνει... Αὐτὰ δὲν πρέπει νὰ τὰ λέμε ἔτσι
— τὸ καταλάβαμε — ἀλλὰ ποτὲ δὲ μᾶς εἶπανε καὶ
πῶς πρέπει νὰ τὰ λέμε. Στὸν κόσμον ὑπάρχει ψαμμί
μπαγαίτικο· ἔσωλον θὰ τὸ πούμε ἄραγε; Τουλάχι-
στο, ἂν τὸ ἔλεγε κανένας θὰ ξέραμε. Ὁ κόσμος ἔχει

ὅμως καὶ πολὺ, γιὰτί κάμποσο θάρρος τῆς ἔδινε πού
ὁ Ἀντρέας τὴν παραμικρὴ ἀνησυχία δὲν ἔδειχνε καὶ
τόντις καμιά δὲν εἶχε. Ἀφοῦ ἔγειανε ἀνέλπιστα τὸ
νεφρὶ, τὸ χειμῶνα πιά, στὸ Παρίσι, θὰ τὴν ἀπο-
γειάνῃ. Ὁ λογικὸς του ὁ νοῦς ἄλλα δὲν πρόβλεπε.
Καὶ μὲ τὸ δίκιο του, δηλαδή ἂν ἡ λογικὴ καὶ τὸ
δίκιο βγαίνουνε πάντα περίπατο ταίρι ταίρι, καθὼς
θᾶπρεπε βέβαια. Δὲν ἔφταιγε ὁ Ἀντρέας. Σύμφωνα
μ' ὅσα τοῦ ἐρμηνέψανε οἱ διάφοροι γιὰτρίν ἕνας ἔ-
μας, ἡ πνελονεφρίτις, στὴν κατάστασιν τῆς Κατινού-
λας, εἶτανε ὁ μεγάλος ὁ κίντυνος. ὁ τρομερός· ἄμα
πέρασε, ὅλα καλά.

Τὸν Ἀντρέα τὸν πείραζε ἡ ἀταξία τοῦ φαινό-
τανε ἀταχτο, γιὰ τίς κουταμάρες, γιὰ τὴν ἄσκημη
διαγωγὴν ἑνὸς παιδιοῦ, νὰ στερηθῆ ἀλάκαση φαμε-
λιά, νὰ στερηθῆ κ' ἡ ἄξέωστη τὸν ἀέρα τῆς ὑγείας
καὶ τῆς ἀνάβρωσης, ἕς ἀφῆτοῦσε πού ὁ ἴδιος εἶχε
κάμψωσι δουλειὰ καὶ τοῦ χρειάζετανε, γιὰ νὰ τὴν
περατώσῃ, μακριὰ νὰ στέκη, λίγος καιρὸ ἀκόμη, ἀπὸ
τίς παρισιάνικες τίς ἀνεμοζάλες καὶ τὰ παρισιάνικα
τάνεμουρια, στὴν ἀπανεμιά τῆς ἐξοχῆς. Ἀπὸ τίς δε-
καετηρίαι τοῦ Ἀλωνάρη, ἀφοῦ βυλέφτηκε στὸ σπου-
δαστῆρι του καὶ ἀπετέλειωσε κατὰ διόρθωσες, κατὰ
ἀρθράκια, μελέτησε, μὲρφοσε καινούριες ἰδέες, στο-

χάστηκε χίλια ἔργα καινούρια, καὶ σὺν ταχτικὸς ἄ-
θροπος πῆρε καὶ κατὰστρωσε τοὺς τίτλους μὲ τὴ
σειρὰ τους ἀπάνω σ' ἕνα χαρτάκι χωριστὸ, καλλι-
γραφημένον καὶ ὁμορφο ὁμορφο. Τώρα μάλιστα πού πη-
γαίνανε τὰ πράγματα ὅπως ἤθελε, ἡ θεοφάνερη κα-
λητέρεψη πού παρατηροῦσε μὲρα τὴ μὲρα στὴν κα-
τάστασιν τῆς Κατινούλας, τοῦ ἀναφτέρωνε τὴν ἐλ-
πίδα καὶ τὸ κουράγιο. Ἐργάζετανε ὀλοένα καὶ ὀ-
λοένα τὴ νοσοκομοῦσε. Ὡς καὶ τὴν ὥρα πού κατέ-
βαινε νὰ τὴν θερμομετρήσῃ, δέκα λεπτὰ κάθε ἀπόγε-
μα, τραβοῦσε τὸ μολυβάκι του ἀπὸ τὴν τζέπη του,
ἕνα μολυβάκι τῆς Ὀλίας, πού εἶχε καὶ ἀπὸ τὰ
ἱστορικὰ του, τᾶνοιγε, τοῦ φύλαγε ἡ Κατινούλα κα-
τι μικρὲς κόλλες χαρτί, καθότανε καὶ μόλις καθι-
σμένος, ἔγραφε, μὲ τὸ ρολόι στὴ φούχτα τοῦ ἀρι-
στεροῦ του χερσιοῦ. Πούντο, ἄμα περνοῦσανε τὰ δέ-
κα λεπτὰ, σταματοῦσε, ἀδιάφορο, ἂν ἔμνησκε στὴ
μίση μιανῆς φρασούλας. Ἀπὸ τίς δεκαετηρίαι τοῦ Τρυ-
γητῆ ὡς τίς δεκατέσσερες τοῦ Σταβροῦ, κατώρθω-
θε μὲ τέτοιο σύστημα νὰ κάμῃ ἀλκιμαίρη μελέτη
πού λογάρισε τυπωμένη ὡς ἑπτὰ μεγαλοῦταικες σε-
λίδες. Κεμάρισε ἡ Κατινούλα πού τὸ καταδεχό-
τανε ὁ Κύριος νὰ γράφῃ μπροστὰ τῆς, νὰ τῆς βίχνη
κιάλας κάπου κάπου μὴ ματιά, νὰ τὴ χαϊδέψῃ.

Ὁ Ἀντρέας πάλι προετοιμαζότανε νὰ καταπιαστῆ
καὶ ἄλλο, μὴ ἐπίκριση γιὰ κάποιον βιβλίο ἢ πιδ σω-
στὰ κάποιον χεντρούτσικη φυλλαδούλα πού θέμα τῆς
ὁ Φιλοκτήτης τοῦ ἀγαπημένου τοῦ ποιητῆ. Ἀπὸ πῶ
καὶ ὡς πού νὰρθῆ νὰ τοῦ χαλάσῃ τὴν ἐργασία του ἡ
στραβομάρα, ἡ ἀσυνειδητὴ καὶ πιθανὸ ἀσυνείδη-
κακοήθεια ἑνὸς ξελαχικισμένου; Ἄδικα, δηλαδή ἄ-
τοπα πράγματα. Καὶ τί πείραζε πού εἶτανε γιὰς του;
Μήπως ἐπειδὴ κ' ἕνας ἀθροπος εἶναι τῆς φαμελιάς
μας, ἔχει τάχα τὸ δικαίωμα νὰ βλάπτῃ; Ὁ Ἀν-
τρέας, ἂν καὶ δὲν τᾶβαζε μὲ τὸ νοῦ του πῶς ἡ ἀ-
ναχώρησή τους θὰ βλάψῃ τὴν Κατινούλα, ὡστόσο σὰ
νὰ τόνωνοιθε πῶς τῆς ἔφερνε κάποιον κρυφὸ σεκλέτι,
καὶ ἀπὸ τὴν καλοσύνη του, ἴσως καὶ ἀπὸ τὴν ἰδέα πῶς
δὲν κάνει νὰλλάζουμε καὶ πῶς μνησκοντας περισσό-
τερο, μὴ κ' ἔτσι τὰποφάσισε ἀπαρχῆς, πιδ σίγουρα
θὰ ὠφελθῆ, σταναχωριότανε καὶ ἀρτός. Συνάμα βια-
ζότανε νὰ φύγοι, ἄκουγε μέσα του, ἔσφηνικὰ, μὴ
φωνὴ νὰ τοῦ λῆ: «Σπουδαία ὑπόθεσις. Παιδί σου
τὸ κάτω κάτω. Τοῦ τὸ χρωστᾷς».

Ἐμελλε κατέπι, σὺν τὰ θυμήθηκε σὲ μέρες ἀ-
σκημες ὅπου κιντύνεψε γερὰ ἡ Κατινούλα, νὰ μετα-
νοιώσῃ ὁ Ἀντρέας γιὰ τέτοια λόγια, ἐπειδὴ τὸ
χρῆος μας τὸ πιδ σπουδαῖο εἶναι τὸ χρῆος μας πρὸς

φραντζόλα, κουλούρα, καρβέλι, κουραμάνα, ψαμί της μπίρας, έχει μπάμιες, νιομάτιες, μελιζάνες, μαιτανό, άνιθο, άνιράκλα, μαρούλια, κουνουπίδια, μπρόκολα, άντίδια, ραδίκια.... έχει στρείδια, μύδια, κολόνημας, μπαμπούνια, μαγιάνικο, πέστροφες, σαοδέλλες, ρέγκες, τσίρους,.... έχει κοντοποδαρούσες, δειονύχι, φράγουλα, ραζακί, αθγουλάτο,.... έχει τζίνερα, ρόδια, τζιτζιφα, χουρμάρες....

«Αὐτὰ ὅλα οὔτε στὸ Φεγγάρι βρίσκονται, οὔτε στὸν Ἄρη, οὔτε σὲ κανένα ἄλλο μέρος τοῦ οὐρανοῦ εἶναι πράγματα τοῦ δικοῦ μας κόσμου. Καὶ μολαταῦτα τὸ σχολεῖο ἐπιμένει πῶς δὲν ὑπάρχουν. Ἐγὼ ρώτησα τὸ μεγάλο μου τὸν ἀδελφὸ, πού ξέρι πάρα πολλὰ γράμματα, γιατί τέλειωσε τὸ γυμνάσιο, καὶ ὅμως μοῦ εἶπε, ὅτι δὲν ξέρι πῶς τὰ λένε. Μερικὰ ἀπ' αὐτὰ, λέει, σάμπως νὰ τ' ἀπάντησε μιὰ φορὰ στὴ βοτκνική καὶ στὴ ζωολογία, μὰ ἀπὸ τότε δὲν τὰ ξανάκουσε πιά ποτέ του καὶ δὲν τὰ θυμᾶται. Μπορεῖ καὶ νὰ εἶναι κακὰ πράγματα, καὶ γι' αὐτὸ δὲν πρέπει νὰ τὰ μάθουμε. Ὡστε, ὅταν γράφω ἔκθεση ἰδεῶν, πρέπει νὰ ἀποφεύγω νὰ κάνω λόγο γι' αὐτὰ. Προχθὲς πού πῆγα στὸ περιβόλι τοῦ θεῖου μου, τόκαμα ἔκθεση τὴν ἄλλη μέρα, ἀλλὰ δὲν εἶπα πού ἔφαγα τζάνερα....».

Ἄπ' τὴ σύγχυση αὐτὴ ἓνα πρᾶγμα ξεδιαλύνει καθαρὰ τὸ μικρὸ παιδί: Ὅτι ὑπάρχει ἓνας κόσμος φανερός, ἐπίσημος, ἀναγνωρισμένος· αὐτοῦ τοῦ κόσμου τὰ πράγματα λέγονται. Ὑπάρχει κ' ἓνας ἄλλος κόσμος, ἀληθινός, ἀλλὰ κρυφός. Αὐτὸς ὑπάρχει μὲ τὴν ἀνοχή τοῦ πρώτου καὶ ὀφείλει νὰ κρύβεται ἀπ' αὐτόν· τοῦ κόσμου αὐτοῦ τὰ πράγματα δὲ λέγονται. Τὴν περιοχὴ τοῦ καθενὸς κόσμου, ἐνοεῖται, δὲν τὴ βλέπει καθαρὰ τὸ παιδί. Ἄν ἔφαγε τζάνερα στὸ περιβόλι τοῦ θεῖου του ἢ ἂν τὰ ἔκλειψε ἀπ' τὸ γειτονικὸ περιβόλι, οἱ δυὸ κῦτες πράξεις στὸν κρυφὸ κόσμῳ ἀνήκουν καὶ οἱ δυὸ, ἀφοῦ καὶ τίς δυὸ δὲν μπορεῖ νὰ τίς πῆ. Καὶ ἐπειδὴ ἡ πρώτη, ἂν καὶ δὲ λέγεται, ὅμως στὴν πραγματικότητα γίνεται, ἔρα θὰ γίνεται καὶ ἡ δεύτερη.

Ἄλλὰ ἡ ἀντίφαση τοῦ συστήματος δὲν τελειώνει ἐδῶ. Θὰ ὑποθέση κανεὶς ὅτι, ἂν ἡ καθαρεύουσα δὲ μιλιέται στὸ σχολεῖο, θὰ διδάσκειται ὅμως θεωρητικῶς. Ὅχι. Διδάσκειται μόνον στὸ δημοτικὸ, μὲ τὸ ὄνομα νεοελληνική· ἀπ' τὸ ἐλληνικὸ σχολεῖο ἀρχίζει ἡ ἀρχαία ἐλληνική. Γιατί δὲν πρέπει νὰ λησμονοῦμε, ὅτι, ἂν ὁ κόσμος πού παρακολουθεῖ τὴ ζωὴ παραιτήσε πρὸ πολλοῦ τὴν ἰδέα τῆς ἐπιστροφῆς στὴν

ἀρχαία, ἂν ἡ πολιτεία δέχεται πιά τῶρα ὅτι τὸ σημεῖο πρὸς τὸ ὁποῖο βαδίζουμε εἶναι κάποια ἄλλη γλῶσσα νεοαρχαία, στὸ σχολεῖο ὅμως, χωρὶς νὰ τὸ καταλάβουμε, ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι θρονιασμένο τὸ παλιὸ δόγμα τῆς ἐπιστροφῆς. Εἶχεσε ἡ πολιτεία, συγχρόνως μὲ τὴ μεταβολὴ τῶν ἰδεῶν, νὰ πάρη καὶ τὴν ἐκπαίδευση καὶ νὰ τὴν τροποποιήτῃ σύμφωνα μὲ τὸ νέο πνεῦμα. Ἴδου τί μαθαίνει τὸ παιδί στὸ ἐλληνικὸ σχολεῖο:

τῶ νεῶ, τοῖν νεῶν, οἱ νεῶ, τοῖς νεῶς,
ἡ γραῦς, τὴν γραῦν,
ἡ φῶς, τῆς φῶδος,
σφῆς, σφῶν, σφῆσι, σφᾶς,
σῆς, σεός, σεῖ, σεές, σεῶν, σῆσι, σεας, κκι σεῖς,
τιμασίμην-ῶμην, τιμάοιο-ῶο, τιμάοιο-ῶοτο,
τιμάοιοθον-ῶθον, τιμασίοθην-ῶσθην κλπ.
πεπαιδευσοίμην,-οιο,-οιοτο,
πεπαιδευσοίοθον,-οίοθην, κλπ.
φάθι καὶ φαθί, φάτω (ἐδῶ τὸ παιδί χαμογελεῖ)
φάτων, φάτων,
φίτε, φάντων καὶ φάτωσαν (τῶρα γελεῖ φανερά).
ἰείην, ἰείνης, ἰείη,
ἰείητον-ἰείτον, ἰείητην-ἰείητην,
ἰείημεν-ἰείμεν, ἰείητε ἰείτε, ἰείηεν-ἰείεν.

Αὐτὴν τὴ γλῶσσα ἡ πολιτεία τὴν ἀναγνωρίζει, ὠρισμένως ὅτι δὲν ἀνήκει στὴ σημερινὴ ἐλληνική, οὔτε δέχεται πῶς θὰ γίνῃ ἀργότερα δική μας, δηλαδὴ τὴ δέχεται γιὰ νεκρὴ γλῶσσα. Ἄλλὰ τότε πέφτει σὲ γιὰ μεγάλη ἀντίφαση, νὰ τὴ διδάσκη σὲ παιδιὰ δέκα χρονῶν, πού τὰ τρία τέταρτα ἀπ' αὐτὰ δὲ θὰ συμπληρώσουν τὴν ἐγκυκλοπαιδικὴ τους μόρφωση, δὲ θ' ἀκολουθήσουν κλασικὲς σπουδές, δὲ θὰ μάθουν τὴν ἀρχαία ἐλληνική, παρὰ πῆγαν ἐκεῖ γιὰ νὰ πάρουν λίγη πρακτικὴ μόρφωση χρήσιμη στὴ ζωὴ, καὶ γιὰ νὰ μάθουν τὴ δικὴ τους γλῶσσα. Τὰ παιδιὰ αὐτὰ τὰ βραχνίζουμε μὲ τὴ γραμματικὴ μιὰς νεκρῆς γλῶσσας ἐνῶ ξέρομε ὅτι τὸ παιδί μόνον μὲ τὴν ἑμιλλὰ μαθαίνει ξένη γλῶσσα.

Φυσικὴ συνέπεια τῆς δυσανάλογης αὐτῆς δυσκολίας πού ἀκκίρα προϋσιάζεται στὴ μόρφωση τοῦ παιδιοῦ εἶναι, ὅτι ἡ διδασκαλία ἀφίνει τὴ φυσικὴ τῆς διεύθυνση καὶ ἀναγκάζεται νὰ προσκολληθῇ στὴ γραμματικὴ. Ἡ γλῶσσα, ἀπὸ ὄργανο τῆς διδασκαλίας, γίνεται σκοπός. Καὶ ἀντὶ νὰ δώσουμε στὸ παιδί ἀναγνώσματα μορφωτικὰ τοῦ νοῦ καὶ τῆς καρδιάς, ἀντὶ νὰ τοῦ παρουσιάσουμε μιὰ προοδευτικὴ σειρά κειμένων πού νὰ βοηθήσουν τὸ νοῦ ν' ἀνεβῆ

σκαλί σκαλί πρὸς τὸ δυσκολώτερο—δυσκολώτερο στὴ σκέψη, ὅχι στὴ γλῶσσα, — ἀντὶ νὰ ὑποβάλουμε τὸ νοῦ σὲ μεθοδικὴ γυμναστική, τοῦ δίνουμε ἀπλούστατα γλωσσικὲς ἀσκήσεις. Γιατί, στὴν ἐκλογή τῶν κειμένων, δὲν ἐξετάζονται τὰ κείμενα ὡς περιεχόμενα, ἐξετάζονται ὡς μορφή, δὲν ἐξετάζεται τί λέει ὁ κάθε συγγραφέας, ἀλλὰ σὲ τί γλῶσσα τὸ λέει. Τί ἐνδιαφέρον μπορεῖ νὰ βῆ, παιδί δέκα χρονῶν, καὶ τί διδάγμα θὰ βγάλη, καὶ τί εἶδος ἀσκηση θὰ κάμῃ ὁ νοῦς του, μὲ τὸ νὰ μάθῃ πόσους σταθμούς καὶ πόσες παρασάγγες ἔκαμε κάθε φορὰ ὁ Κύρος, πόσες χιλιάδες ὀπλίτες εἶχε καὶ πόσους πελταστὰς καὶ πόσους ἰππεῖς, ποιά πρόστυχα μέσκα μεταχειρίστηκε γιὰ νὰ ρίξῃ τὸν ἀδελφὸ του ἀπ' τὸ θρόνο, κ' ἓνα σωρὸ τέτοια πρᾶγματα, ξένα ἐντελῶς πρὸς τὴ παιδικὴ σκέψη, ἀνίκανα νὰ ζυπνήσουν τὴ φαντασία τοῦ παιδιοῦ καὶ νὰ κάμουν τὸ μυκλὸ νὰ δουλέψῃ; Εἶναι λοιπὸν φανερό πῶς τέτοια ἀναγνώσματα τὰ δίνουμε στὸ μαθητὴ, ὅχι γιὰ νὰ μορφωθῇ, παρὰ γιὰ νὰ μάθῃ γλῶσσα, τὰ δίνουμε ὡς συλλογὴ γραμματικῶν παραδειγμάτων, ὡς παράρτημα τῆς γραμματικῆς. Δηλαδὴ λησμονοῦμε τὸ σκοπὸ τῆς διδασκαλίας καὶ παίρνουμε τὸ ὄργανο γιὰ σκοπὸ.

Εἶπαμε πῶς ἡ καθρεύουσα δὲ διδάσκειται στὸ σχολεῖο. Δὲν εἶναι μόνον αὐτό· τῆς ἔχει στήθει καὶ πόλεμο τὸ σχολεῖο. Καὶ πολὺ σωστά. Γιατί ἡ πολιτεία ἔδωκε στὸ δάσκαλο μιὰ ἐντολὴ χωρὶς νὰ ὑπολογίσῃ τίς συνέπειές τῆς. Τοῦ εἶπε νὰ πάρη αὐτὴν τὴ γλῶσσα καὶ νὰ τὴ διορθώσῃ καὶ νὰ τὴν καλλιεργῆσῃ ἀπάνω στὸ ὑπόδειγμα τῆς ἀρχαίας. Ἄλλὰ ἡ καθρεύουσα, μὲ τὸ νὰ μὴν εἶχε ὀδηγὸ τὸ αἶσθημα στὸ σχηματισμὸ τῆς, ἔχει χαλάσει πλῆθος λέξεις, σημεῖες καὶ συντάξεις τῆς ἀρχαίας, καὶ ἐπομένως εἶναι γεμάτη λάθη. Λοιπὸν ὁ δάσκαλος, ἐκτελῶντας εὐσυνείδητα τὴν ἐντολὴ τῆς πολιτείας, βάλθηκε νὰ τὰ διορθώσῃ. Καὶ διδάσκει τὸ μαθητὴ, ὅχι πῶς ἀφιππεύω ἐσήμερις μιὰ φορὰ ἀτομικροῦνομαι ἔπιππος καὶ σήμερα σημαίνει ἄλλο, παρὰ ὅτι ἐξακολουθεῖ νὰ σημαίνῃ τὸ ἴδιο καὶ φταῖμε ἐμεῖς πού δὲν τὸ καταλαβαίνουμε. Ὅτι ἀποθαροῦνω σημαίνει δίνω πολὺ θάρρος, ἀποκαρτεῶ σημαίνει πεθαίνω ἀπὸ τὴν πείνα, φρενήρης θὰ πῆ ἓνας ἄνθρωπος πολὺ γνωστικός,.... καὶ ὅτι οἱ ἄλλες σημασίες πού δίνουμε ἐμεῖς σ' αὐτὲς τίς λέξεις εἶναι ὅλες λάθος.

Συνοψίζουμε. Κάθε σχολεῖο στὸν κόσμῳ διδάσκει καὶ μιὰ γλῶσσα, πού ἡ ἴδια χρησιμεύει καὶ ὡς ὄρ-

τοὺς πιδὸ παθικαμένους, τοὺς πιδὸ ἐρημούς καὶ τοὺς πιδὸ ἀνήμπορους. Τίτοις χρέος ὅλα τᾶλλα τὰ νικᾶ. Μὰ τότες τοῦ φαινόντανε τᾶλλα ἴσια κὶ ἑμαλά. Τίποτα δὲν εἶχε ἡ Κατινούλα. Νά, ἡ φούσκα τῆς θύμωνε κάπου κάπου, ἔπειτα σύχαζε μέρες καὶ βδομάδες. Μιὰ δυὸ φορές τὴν ἐνόχλησε τὸ στομάχι, μὰ ἔτρωγε πάντα μὲ ὄρεξη. Ἐτυχε νὰ τῆς σουβλίση καὶ πόνος τὸ δεξί τῆς τὸ πλεθρό, πρώτα κάτω, μιὰ βραδιά, ὑστερὶς ἀπὸ τὸ φαγί· ἀμέσως ὅμως περνοῦσε. Τὸ σημαντικώτερο, κάτι παράξενες κουραστικὲς διαῆροιες, πού καὶ τοῦτες ὅμως ἀχαμνὸ σημαδὶ δὲν εἶτανε, ἀφοῦ ξελαφρώνανε τὸν ὄργανισμὸ, δῶχνανε τίς τοξίνες καὶ προφυλάχνανε τὸ νεφρί. Φοβότανε μάλιστα ὁ Ἄντρεας νὰ τίς κόψῃ ὀλότελα. Τῆς καθαρῖζανε καὶ τὸ στῆθος. Ὁ βήχας τῆς λιγοστός, πολὺ σπάνιος. Κάποτες, ἀνεβαίνοντας τὴ σκάλα, τὸ βράδι, στὰ στερνὰ σκαλοπάτια, στεκότανε σὰ λαχνασμένη, μιὰ στιμούλα. Τίποτα. Ἐμπαινε ἀμέσως στοῦ Ἄντρεα, ἔστρωννε τὸ πάπλωμα στὴν κρεββατοκάμαρῃ του, τραβοῦσε ὄρθια καὶ χαρούμενη στὴ δικὴ τῆς, καὶ δὲν τῆς ἀποφαινότανε ἡ παραμικρὴ δυσκολία στὴν ἀνάσα. Ἡ καρδιά τῆς λειτουργοῦσε πάντα περιφρῆμα.

—«Καὶ ποιά γυναίκα δὲν ἔχει τέτοιες ἀσήμαν-

τες κακομοιρίες; ἔλεγε ἡ Ἄννα. Δὲν πρέπει κανεὶς νὰ παραζαλλίζεται, νὰ παραζαλλίζῃ καὶ τὸν ἀρρωστο».

—«Ἡ Κατινούλα, παρατηροῦσε κὶ ὁ καλὸς ὁ κ. Μαλαμῆς, εἶναι ἀπὸ τοὺς ἀρρώστους ἐκείνους πού σφῆρνε νὰ τὸ ξεχνοῦμε πῶς ἀρρωτῆσανε».

Κὶ ἀλήθεια, ὅσο παραμακραίνανε τὴ διαμονὴ τους στὴν ἐξοχὴ, τόσο προχωροῦσε κ' ἡ ἀνάρρωση. Στὸ τέλος, ὅλα σὲ τάξη. Μῆτε βήχας, μῆτε λαχάνιασμα, μῆτε πλεθροσουβλιές, μῆτε στομάχι, μῆτε διαῆροιες. Καὶ τὴ φούσκα τῆς, οὔτε τόννωθε, λέει, πῶς εἶχε φούσκα. Οἱ θερμοκρασίες, ἀπὸ τίς εἴκοσι ἔφτά τοῦ Θεριστῆ ὡς τίς δέκα ἐννιά τοῦ Σταθροῦ, ἐρχόντανε λίγο λίγο στὰ ἴσια τους καὶ τῶρα καταντοῦσανε λαμπρές. Τὰ φύλλα γράφανε· 37°—37°1, 36°4—37°5, 36°1—37°7, 36°4—37°7, 36°2—37°8, 36°2—38°, 36°3—37°6, 36°3—37°5, 36°5—37°6, 36°6—37°5, 36°8—38°2, 36°8—37°5, 36°4—37°5, 36°5—37°4, 36°3—37°7, 36°4—37°4, 36°1—37°2, 36°1—37°7, 36°5—37°5, 36°4—37°3, 36°7—37°5, 36°7—37°7, 36°5—37°6, 36°5—38, (τῆς ἀποκοντῆσανε τὸ λάστιχο τῆς πληγῆς), 36°3—37°6, 36°4—37°4, 36°6—36°9, 36°6—37°4, 36°1—37°6,

36°2—37°7, 36°4—37°8, 36°1—37°6, —36°4—37°1, 36°3—37°3, 36°4—37°4, 36°4,—37°6, 36°3—37°4, 36°4—37°9, (σκοῦνταψε στὴν κἄμρῃ τῆς, τὸ πρωί, ἀφοῦ σηλώθηκε, σ' ἓνα ἐπιπλο, ἔπεσε καὶ λαβώθηκε ἀρκετὰ βριχὰ στὸ σκέλι μὲ κάτι κοφτερὸ πού βρισκότανε χάμου), 36°—36°8, 36°3—37°2, 36°8—37°3, 36°4—36°8, 36°2—37°3, 36°6—37°3, 36°6—37°5, 36°7—37°3, 36°7—37°3, 36°3—36°9, 36°3—37°3, 36°1—37°4, 36°2—37°4, 36°4—37°5, 36°5—36°9, 36°3—37°5, 36°4—37°2, 36°4—37°5, 36°7—37°1, 36°4—37°2, 36°4—37°, 36°4—37°6, 36°1—37°2, 36°1—37°3, 36°1—37°2, 36°1—37°3, 36°2—36°9, 36°3—37°2, 35°9—37°3, 36°5—37°6, 36°5—37°4, 36°6—37°5, 36°1—37°, 36°5,—37°3, 36°3—37°5, 36°5—37°6, 36°4—37°3, 36°4—36°8, 36°4—36°8.

Τέτοια μιὰ μέρα προτοῦ φύγουνε· δηλαδὴ ἔστρωννε λίγο λίγο ἡ θερμοκρασία κ' ἴσως γιὰ μιὰ βδομάδα οἱ κυματιστὲς κάπως οἱ γραμμῆς, ὅπως δειχνανε στὸ χαρτί, νὰ κατασταλάζανε σὲ ἡσυχὸ τάβλα. Ἰσως μ' ἀπὸ τὸ νὰ κατασταλάζε κὶ ὁ κυματισμὸς τῆς ὑγείας· ἴσως ἀπὸ μονάχα νὰ πρόσμενε ἡ Κατινούλα, γιὰ νὰ γίνῃ ὅλουσιόλου καλά, ἐπειδὴ

γανο της διδασκαλίας. Τό γερμανικό σχολείο διδάσκει, θερρώ, τή γερμανική, τό γαλλικό τή γαλλική, καί κάθε άλλο σχολείο τή δική του γλώσσα, δηλαδή τή γλώσσα πού μιλεῖ ὁ δάσκαλος, καί πού ὁ μαθητής ἐπομένως, καί ἂν δέν εἶναι ἡ δική του, θά τή μαθητῶν νά τή μιλή. Ἡ γλώσσα αὐτή εἶναι ἡ ψυχὴ τοῦ σχολείου, εἶναι τὸ στοιχεῖόν της. Εἶναι ἡ πνευματικὴ παραμόνα καί ἀχώριστη συντροφίσσα τοῦ νοῦ τοῦ παιδιοῦ, πού τὸν παίρνει στὰ σπάργανα τῆς σκέψης καί τὸν ἀνεβάζει σιγά σιγά στὰ ἀνώτερα στρώματα τῆς πνευματικῆς λειτουργίας. Σ' αὐτὸ ὅλο τὸ διαστήμα μιὰ στιγμή δέν τὸν ἀφίνει, δέν τὸν προδίνει, δέν τὸν ἀπογοητεύει. Πάντα πρόθυμη, πάντα σύμφωνη, πάντα ὑπάκουη, πάντα λυγισμένη στὴς ιδιοτροπίες τοῦ μυαλοῦ. Αὐτὴ μένει πάντα ἡ ἴδια, μὰ σὲ κάθε ἡλικία ἐκείνου τοῦ λέει μόνο ὅσα μπορεῖ νὰ καταλάβῃ. Σὲ κάθε ἡλικία τοῦ μυαλοῦ εἶναι ἡ φωτογραφία του.

Ἡ διδασκαλία αὐτῆς τῆς γλώσσας καί ἡ χρησιμοποίησή της πηγαίνουν παραλλήλως. Ὅστε τὸ παιδί πού δὲ θά συμπληρώσῃ τίς ἐγκυκλοπαιδικὲς του σπουδές, σ' ὅποιο σημεῖο τῶν σπουδῶν του καί ἂν σταθῇ, ἀνάλογα μὲ τὸν κόπο πού ἔκαμε γιὰ τὴ σπουδὴ τῆς γλώσσας, ἔχει παρμένο ὡς ἀντάλλαγμα κ' ἓνα ποσὸ μόρφωση.

Στὸ δικό μας τὸ σχολεῖο ἡ γλώσσα πού θά χρησιμεύῃ ὡς ὄργανο τῆς διδασκαλίας οὔτε μιλιέται, ἀλλὰ οὔτε καὶ διδάσκαται. Τὸν καιρὸ πού θά εἰπαιρνε ἡ διδασκαλία αὐτῆς τῆς γλώσσας, τὸν παίρνει μιὰ γλώσσα νεκρὴ, πού ἀρχίζει ἀπὸ νωρὸς νὰ διδάσκαται σὲ μικρὰ παιδιὰ. Τὸν καρπὸ ἀπ' αὐτὴν τὴ γλώσσα θά τὸν νοιώσῃ ὁ μαθητής, ὅταν θά φτάσῃ σὲ κάποια ἀνώτερη βαθμίδα, γιατί τότε θά τοῦ χρησιμεύῃ γιὰ νὰ αισθανθῇ τὴν ὁμορφίαν τοῦ Ὀμήρου, τοῦ Σιφοκλῆ, τοῦ Πινδαρου, μὲ τὴν προϋπόθεσιν ὅτι ὁ δάσκαλος θά εἶναι ἱκανὸς νὰ τοῦ δεῖξῃ αὐτὴν τὴν ὁμορφίαν. Ἀλλὰ ὁ ἄλλος μαθητής, πού

ὁ ἀφῆσθ τὴν ἐκπαίδευση ἀπὸ κάποια κατώτερη βαθμίδα, θά βγῇ ἀπ' τὸ σχολεῖο μ' ἓνα φόρτωμα ἀπὸ κανόνες τῆς γραμματικῆς, τὸ ὅποιο οὔτε στὴ ζωὴ του ποτὲ θά τοῦ χρησιμεύῃ, μὰ οὔτε καί μέσα στὸ σχολεῖο τὸν ὠφέλιμος σὲ τίποτε. Ἐλλειμμα καθαρὸ στὸ λογαριασμὸ του. Μερικὰ χρόνια τῆς ζωῆς του δρώμετον-δρόμιον, δρώμετον-δρόμιον, καί γιὰ ἀντάλλαγμα τίποτε!

Καί ἐπειδὴ οἱ παρεξήγησες εἶναι πλῆθος στὸ γλωσσικὸ ζήτημα, καί ἐπειδὴ εἶπαμε ὅτι θ' ἀναγκάζομαστε νὰ λέμε καί πολὺ ἀπλᾶ κ' εὐκαλονόητα πράγματα, γι' αὐτὸ εἶναι ἀνάγκη νὰ δηλώσουμε ἐδῶ καθαρὰ, ὅτι ΚΑΝΕΝΑΣ ὁπαδὸς τῆς δημοτικῆς δὲ φαντάστηκε ποτὲ πὼς τὰ ἐλληνοπαιδιὰ δέν πρέπει στὸ σχολεῖο, πρὸ πάντων στὸ γυμνάσιον, νὰ σπουδάζουν τὴν ἀρχαία γλώσσα καὶ τοὺς ἀρχαίους συγγραφεῖς. Τώρα, μεταξύ τοῦ νὰ σπουδάζουμε τοὺς ἀρχαίους συγγραφεῖς καί τῆς ἀτροφίας τοῦ μυαλοῦ πού προξενούμε σήμερα μὲ τὴν ἀποστῆσις κανόνων γραμματικῆς δύο ὥρες καθὲ μῆρα ἀπὸ μικρὰ παιδιὰ πού δὲ θά τοὺς γνωρίσουν ἴσως ποτὲ τοὺς ἀρχαίους συγγραφεῖς, μεταξύ τοῦ νὰ μάθουμε τὴν ἀρχαία γλώσσα καὶ τοῦ νὰ μὴν ἔχουμε δική μας, τί ἀπόσταση ὑπάρχει, ἀφίνω στὸν ἀναγνώστη νὰ ἐκτιμῆσῃ.

Ἴσως θά πῇ κανεὶς, ὅτι κί' ἄλλα πράγματα μαθαίνουμε στὸ σχολεῖο πού στοὺς περισσότερους εἶναι ἄχρηστα γιὰ τὴν ὕστερη ζωὴ. Σὲ πόσους ἀνθρώπους χρησιμεύουν ἡ ἀλγεβρα καὶ ἡ τριγωνμετρία;

Τὰ μαθηματικὰ εἶναι μιὰ γυμναστικὴ τοῦ μυαλοῦ, πού ὅσο κί' ἂν λησμονηθῇ ὕστερα, ἀφίνει στὸ μυαλὸ τὴν εὐεργετικὴν τῆς ἐπίδραση. Κάνει τὸν ἄνθρωπο νὰ αισθάνεται τὴν ἀνάγκη κάποιας περισσότερης ἀκριβολογίας στὸν ὄρισμὸ τῶν σχέσεων μεταξύ τῶν φυσικῶν πραγμάτων. Τὸν διδάσκει ὅτι πέρα ἀπ' τὴν κοινὴ ἀντίληψη τῶν φαινομένων, πέρα ἀπ' τὴν πρώτη προσέγγιση, ὑπάρχει κάποια ἀνώ-

τερη προσέγγιση, πού εἶναι πολλές φορές ἐφικτὴ στὸ ἀνθρώπινο μυαλὸ.

Ὅταν τὸ παιδί κάνει γυμναστικὴν τοῦ σώματος, δέν ἐπιταί πὼς θά γίνῃ γυμναστής, οὔτε καί πὼς θά γυμνάζεται σ' ὅλην τὴν ζωὴν. Ὅχι ἔρθῃ καιρὸς νὰ τὴν παραιτήσῃ. Καί τότε ἄρα γε ὅλος ὁ κόπος τοῦ πάει στὰ χαμένα; Ὅχι βέβαια. Ἡ γυμναστικὴ αὐτὴ ἔδωκε μιὰ γενναία ὄθηση στὴν ἀνάπτυξη τοῦ ὁργανισμοῦ του. Καί ἂν ἀγώτερος εἶναι τελείως ἀνίκανος νὰ κάμῃ τὴν ἀκρίδα ἢ τὸ μύλο, μολαταῦτα κάποιο κεφάλαιο ἀπὸ ὑγείαν καὶ δύναμιν εἶναι κρυμμένο μέσα στὸν ὁργανισμὸν του. Ἀλλὰ δέν πιστεύω κανεὶς νὰ βροῖσῃ πὼς τὸ φαίμεν καὶ φαίμεν, φαίμεν καὶ φαίμεν, ... ἔχει τὴν παραμικρὴν τονωτικὴν ἐνέργειαν γιὰ τὸ μυαλὸ.

Λιποὺν τὸ σχολεῖο μας δὲ διδάσκει τὴ γλώσσαν του, τὸ σχολεῖο μας δέν ἔχει γλώσσα! Γλώσσα του εἶναι ἡ καθαρῶς, ἀλλὰ δέν τὴ θέλει, δέν τοῦ ἀρέσει, ἔχει λάθη, θέλει διόρθωμα, ἀδὲν ἐκλονίσθη εἰσέτι, περιμένετε λιγάκι, ... μὰ γιατί βιάζεσθε;

Κανεὶς ὡς τώρα δέν ἐλάθησεν νὰ ἐξετάσῃ ἂν αὐτὴ ἡ γλώσσα ἔχει κανόνες, γιὰ νὰ φραξῇ τὴν γραμματικὴν της. Γραμματικὴ: Γιὰ ποῖο λόγο; Ἡ γλώσσα μας ἀποτελεῖ ἐξέλιξη δὲ χρειάζεται γραμματικὴν. Ἀντὶ γραμματικὴν ἔχει προῦπον. Εἶναι ἓνας ιδιαίτερος τρόπος αὐτὸς γιὰ νὰ καθορίζεται μιὰ γλώσσα. Ὅποιος θέλει νὰ τὴ μαθητῶν παίρνει τὸ πρῶτον καὶ ὅσο περισσότερο πλησιάζῃ στὸ πρότυπον, τόσο πῖο ἕξιον «τυγχάνει ὢν».

Σχολεῖο χωρὶς γλώσσα! Ἄν καταλαβαίναμε καλὰ ὅλο τὸ βῆθος πού ἔχει αὐτὴ ἡ ἐκφραση, βέβαια θ' ἀποφασίζαμε νὰ διδάξουμε τὴν καθαρῶς, καί τότε θά βλέπαμε μὲ πολλὴν μας ἀπορία πὼς ἡ καθαρῶς δέν μπορεῖ νὰ διδᾷθῃ. Καί τότε θά ψηλαφούσαμε μὲ τὰ ἴδια μας τὰ χεῖρα τὸ ζήτημα τὸ γλωσσικόν, πού θέλομε νὰ ἀγνωσμε καὶ τὴν ὕπαρξίν του.

(Στᾶλλο φύλλο τελιώνει)

ΕΙΣΑΙΟΣ ΓΙΑΝΙΔΗΣ

οίστηκε, γιὰ νᾶρχεται καθὲς λίγο καὶ λιγάκι, στῆς παινεμένης του τῆς μαντάμας, ἀφοῦ τὴν ἔφερε καί κεί πού σπούδαζε, στὴν ἴδια τὴν πολιτείαν. Ὁ Ἀντρέας τοῦ βροῖκε δουλειὰ καὶ τοῦ εἶπε ξεκομμένα ἢ νὰ τὴν πιάσῃ ἀμέσως ἢ νὰ χωριστοῦν, μιὰ καὶ καλὴ, πατέρα καὶ γιός. Ἀμέσως χρωστοῦσε νὰ φύγῃ ὁ Πάβλος· μὰ στὴν καινούριαν του τὴ δουλειάν, ὅπου δέν ξέρανε τί τρέχει, τοῦ δώσανε κάμποσες μέρες διορία, ὡς τίς ἔντεκα τοῦ Ἁγίου Δημητρίου. Ὡς τίς ἔντεκα ἀπὸ τίς εἰκοσι μιὰ τοῦ Σταβροῦ, πεισματάρικα, ἔμεινε σπῆτι, καί νὰ πῆ στῆς λεγαμένης, ἐπειδὴ μόνο στὸ τραπέζι τονὲ βλέπανε, τὴν ὥραν τοῦ φαγιοῦ. Ὁ Ἀντρέας στόμα δέν ἄνοιγε νὰ τοῦ μιλήσῃ. Δέν τὸν κοίταζε. Τῶνοιωθε πὼς ἂν ἀρχίζε μαζί του τίς κουβέντες, ὁ Πάβλος θάρραζε τὴν πῖο ἀσημαντὴν λεζούλαν, μιὰ καλημέραν, μιὰ καλησπέρα, γιὰ νὰ ραδιάσῃ τὰ συνηθισμένα του τὰ σοφίσματα ἢ νὰ τοῦ πετάξῃ καὶ καμιά ἀφτάθεια στὸ πρόσωπον. Ἡ θά πελαγώνανε στὴς φιλονικίας ἢ θά ζίσσανε τοῦ Ἀντρέα ὁ θυμὸς. Καί τὰ δύο ἐλεεῖνὰ γιὰ τὴν Κατινούλαν.

(ἀκολουθεῖ)

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

ΤΟΥ ΙΩΑ : «Μαρτίρων καὶ Ἡρώων αἷμα.» Δρ. 2.

ΤΗΣ κ. ΕΙΡΗΝΗΣ ΔΕΝΤΡΙΝΟΥ : «Ἀπὸ τὸν κόσμον τοῦ σαλονιοῦ καὶ οἱ δύο θάνατοι» Δρ. 3. Πουλιούνται στὰ γραφεῖα τοῦ «Νουμά».

ἔρχεται πάντα ὥρα ὅπου μιὰ σταλιά νερὸ φτάνει γιὰ νὰ γεμίσῃ, μὰ καί γιὰ νὰ ξεχειλίσῃ τὸ ποτήρι. Τὸ βέβαιον εἶναι πού μέλλει ξεκινησάνε ἀπὸ τὸ Χαμονοκόρφι καὶ μάλιστα πρὶν ξεκινησάνε ἀκόμη, ἀρχίσανε τὰ βάρσανα ἢ τουλάχιστον οἱ μπελάδες. Ὁ περὶφημος ὁ σταθμαρχὸς τοῦ Μπ... φαίνεται πὼς δέν εἶχε ξεχάσει τὸ περὶνόν του τὸ φταιζίμο, καί καθὼς τὸ συνηθίζουσε μερικὸι φταιζικηδες γύρεθε νὰ γδικηθῇ πού τὸν τζακώσανε. Τοῦ ἔγραψε, τοῦ τηλεγράφησε ὁ Ἀντρέας, τοῦ ἔστειλε νωρὸς νωρὸς καί τὰ χρειάζομενα χεῖματα γιὰ νὰ τοῦ κρατήσουνε τὰναγκαῖα στρωσίδια τοῦ ὕπνου, εἰδοποίησε, γιὰ νὰ εἶναι πῖο σίγουρος, καί τὴ γενικὴ διέφτυση τοῦ Παρισιοῦ. Δὲ φέλεσε. Χώρισμα ιδιαίτερον τοὺς κρατήσανε μὰ δίχως τὸ παραμικρὸν τὸ στρωσίδι, κί ἂς βολέβεται ἡ ἀββωστη, κί ἂς πλεχιάσῃ, ὅπως θέλει. Στὸ Παρίσι πάλε, ὅτι πού φτασανε, ὅτι πού πῆγε ὁ Ἀντρέας νὰ παραλάβῃ τὰ πράγματα του στὰ μπαγάλια, βροῖκε σπασμένη τὴν πολθρόναν τῆς Κατινούλας. Δυσχερῆσθη κάμποσον καὶ μάλιστα δέν ξέρω ἂν ἀπὸ τὴν ἀποκλειστικὴν του ἀγάπην γιὰ καθετὴ πού εἶναι ταχτικόν, δὲ συνέδεσε ὁ νοῦς του εἰκείνην τὴ στιγμήν τὸ ἄτοπον κάμωμα τῆς σιδεροδρομικῆς περυσίας μὲ τίποτις ξαφνικὸν πού μπορούσε νὰ πῆσῃ ἀπάνω στὴν ἀββωστη. Ἀπιτίναζε γλήγορα γλήγορα τὴν δεισδαμονίαν πού τοῦ κολνοῦσε στὴ σκέψην, παρατηρώντας πὼς κ' ἡ δεισδαμονία καταπατᾷ τοὺς νόμους τοῦ φυσικοῦ, φροβήθηκε ὅμως μὴ πὼς καί τὸ σπασίμο φανῇ κακὸ σημάδι τῆς Κατινούλας, θυμὸς πού ἡ ἀνοησία, ἡ ἀπροσεξία σου πειράζουσε ἄνθρωπον καί στὴν ὑγείαν του, εἶπε νὰ τοὺς δώσῃ μᾶθημα, εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ τοῦ σιάξουνη τὴν πολθρόναν καί τὰπαίτησε βῆτά. Ὁ δύστηνος! Δέν ὑποφιαζότανε τί δίσκολον, τί ἀκατόρθωτον ἀπαιτούσε. Ἡ ἀφανισμένη πολθρόνα χρησίμευε ἀκόμη τῆς Κατινούλας γιὰ νὰ καθεταί καὶ νὰκουμπᾷ τὴ βᾶχην της. Ἀλλῃ διαθέσιμη δέν εἶχε. Ἀδύνατον στάθηκε νὰ τὸ καταλάβουνη στὴ σιδεροδρομικὴ Ἐται-

ρία. Συγκατανέβανε νὰ τὸν ἀποζημιώσουνε, μόνο μὲ τὸν ὄρον πὼς θά πάρουνη τὸ ἐπιπλο καὶ πὼς ἡ ἀββωστη θά τὸ στερηθῇ, ὡσπου νὰ γίνῃ τὸ μερεμέτι, ἀντὶς νὰ τῆς δανίσουνη στὸ μεταξύ κανένα παρόμοιον. Ἀλληλογραφίης ὁ Ἀντρέας μὲ τὸν ἐπιπλο τῆς Ἐταιρίας, μὲ τὴν Ἐταιρίαν τὴν ἴδιαν, μὲ τὸν διοικητὴν, μὲ τὸν σταθμαρχὸν τοῦ Παρισιοῦ πού δέν ἤθελε νὰ νοιώσῃ. Ἐνας ὑπάλληλος ἤρθε σπῆτι του πῆττες, ἤρθε καί δέφτερος, τοὺς εἶδεξε ὁ Ἀντρέας μαγαζὶ ὅπου νὰ προμηθευτοῦνη ταῖρι τῆς σπασμένης πολθρόνας, τοὺς εἶβασε, καί στὸ τέλος τῶν τελῶν, τίς τρεῖς τοῦ Σποριᾶ, δηλαδή εἴη βδομάδες κατόπι, τὰξιδώθηκε νὰ δῆ τὸ καθίσμα διορθωμένο, νὰ τὸ χαρῆ ὅσον πρῶτα κ' ἡ Κατινούλαν.

Ἡ Κατινούλαν πού δὲ χάρθηκε σὰ γυρίσανε στὸ Παρίσι καί χίλιες φορές περισσότερο ἀπὸ τὸ σπασίμο τῆς καρέγλας, τῆς ἔκαψε κατὶ ἄλλο τὴν καρδίαν. Εἶχε λατρεία γιὰ τὸν Πάβλον. Τὸν ἀναθρεψε πού νὰ πῆς, ἀπὸ μωρὸν. Κάποτες ἀγχιπᾷ κανένας πῖο τρυφερὰ ἐκείνουσ ἴσια ἴσια πού ἔτυχε καί νὰ πάθῃ ἀπ' ἀφτοῦς. Ὁ Πάβλος πάντα χαδέφτικὸς μαζί της, τώρα μάλιστα, ἴσως λιγάκι ἀπὸ μαργιολίαν, νὰ τὴ βάλῃ μὲ τὸ μέριον του. Μὰ ὅσον εἶτανε παιδί, ἐννοεῖται, τὴν δαυμόνιζε μὲ τίς τρέλλες του. Θυμότανε κίόλας ἡ καημένη πὼς τὴν ἀνάγκαζε νὰ τὸν κουβαλῇ στὸν ὦμον τῆς πέντε πατώματα, ὡσπου νὰνεβῶννε. Τάφωσιωμένο τὸ κορτίσι, τάγαθὸ, ἔλεγε πὼς γιὰ τέτοιον λόγον ἔπρεπε νὰ τονὲ νοιάζεται παραπάνω, μήπως φανῇ κ' ἔχει παράπονον. Νὰ φανῇ δηλαδή, ὄχι μπροστὰ στοῦς ἄλλους, γιὰτί τέτοια εἶτανε πού μῆτε μπροστὰ στὸν ἑαφτόν της δέν ἤθελε νὰ φαίνεται πὼς τάχα παραπονιέται. Τί νὰ σᾶς τὰ μασῶ; Ἀδυναμία.

Ὁ Πάβλος ὁμοῦς ἐπαίρνε ἄσκημον δρόμον. Δὲ μάλακωνε τὸ πείσμα. Στρεβλῶνε καὶ ἀβγάτιζε. Ἀποφάσισε ὁ πατέρας νὰ τὸν ἀπομακρύνῃ ἀπὸ τὸ Παρίσι. Τὴ Ναφτικὴν σχολὴν ὁ Πάβλος ἔκαμε τόσον καί τόσον πού τὴν παραιτήσε, ἀφοῦ κί ἀββωστῆς προφα-